

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

TEOLOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA FILOSOFIE A RELIGIONISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KULTURNÍ A DUCHOVNÍ KRIZE EVROPY

Vedoucí práce: Doc. Tomáš Machula, Ph. D., Th.D.

Autor práce: Arbet Petr

Studijní obor: Humanistika

Ročník: 4.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31.3. 2013

Arbet Petr

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Tomáši Machulovi, Ph.D., Th. D. za podnětné připomínky a vedení práce. Dále bych chtěl poděkovat za veškeré úsilí vydané v boji o záchranu Teologické fakulty.

Děkuji prof. PhDr. Milanu Nakonečnému, který mne inspiroval zejména v druhé části bakalářské práce, jeho osobnost i dílo je mi velkým vzorem.

Děkuji svým rodičům za podporu při studijích.

I. KULTURNÍ A DUCHOVNÍ KOŘENY EVROPY	
I. 1. Řecké prostředí	5
I. 1. 1. Metodické rozvíjení rozumu	6
I. 1. 2. Zárodečné formy řecké vědy	6
I. 1. 3. Člověk a péče o duši	7
I. 2. Křesťanská zvěst	8
I. 2. 1. Pojetí člověka	8
I. 2. 2. Křesťanství jako základ evropské duchovnosti	8
I. 2. 3. Otázka po smyslu	11
I. 3. Vědecko-technická revoluce a její následky	12
I. 3. 1. Předmluva	12
I. 3. 2. Scientismus	12
I. 3. 3. Zapomenutí pojmu osoby a Boha	12
I. 3. 4. Odcizení	13
I. 3. 5. Oblast sociálních interakcí	13
I. 3. 6. Věda a technika přináší problémy	14
II. KRIZE DEMOKRACIE	
II. 1. Slovo úvodem	15
II. 2. Demokracie na prodej	15
II. 3. Česká Republika jako docela jiný prostor?	18
II. 4. 1. Evropská Ústava	19
II. 4. 2. Důvody proč neuvést zmínku o křesťanství	20
III. KRIZE HODNOT	
III. 1. Úvodní slovo	21
III. 2. 1. 1. světová válka	22
III. 2. 2. 2. světová válka	22
III. 2. 3. Komunistický teror	23
IV. ZÁVĚR	24
IV. 1. Reflexe	24
IV. 2. Ohlédnutí zpět	24
IV. 2. Nasměrování osvobozené lidské energie	25
LITERATURA	26
ABSTRAKT	29
ABSTRACT	29

Úvod

Cílem této práce je promýšlet dílo *Kulturní a duchovní kořeny Evropy*. Autorem uvedené publikace je italský historik a profesor filosofie Giovanni Reale známý především dílem *Platón*. Reale je zejména učenec platónský, a proto ústředním motivem jeho díla je právě postava Platóna. Pojednání své práce postavil do zcela jiné roviny, a tedy narozdíl od díla *Za nadějí a smysl* významného českého teologa Karla Skalického záměrně opomíjí mnohé vlivy, jež utvářely náboženský profil Evropy. Reale vnímá Evropu jako skutečnost *metageografickou a metanacionální*. Její kulturní a duchovní kořeny zakládá především na *řecké kultuře, křesťanské zvěsti a vědecko-technické revoluci*.¹ Duchovní a kulturní krize člověka se neustále prohlubuje, a proto se pokusíme nastínit proč k ní dochází.

V první části se budeme přidržovat postupu italského filosofa a pokusíme se pouze esenciálně vyjádřit, na jakých základech Evropa stojí. Reale píše o archaickém *Řecku*, které dalo vzniknout jedinečné *racionalitě* a *vědě* z ní vyrůstající. Pro Realeho je samozřejmě taktéž neobyčejně důležité *Patočkovovo pojetí péče* o duši, které je ustanoveno největšími postavami západní filosofie jako je Sokrates a Platón. Dalším principem vdechujícím duchovní život Evropě je *křesťanství* s jedinečným pojetím *osoby a Boha*. Zde je práce poněkud rozšířena o myšlenky osobností jako jsou Tomáš Halík, Pinchas Lapide nebo Viktor Frankl. Již na konci první části dílo italského historika překročíme a pokusíme se najít širší psychologické dopady vědecko-technické revoluce na člověka.

V druhé a třetí části se od díla italského historika zcela převratným způsobem osvobodíme a zacílíme naše úvahy na krizi demokracie a hodnot. Tím umožníme hlouběji čtenáři vstoupit do problematiky. Za ideou rozšířit práci o téma krize hodnot a demokracie stojí rozhovor s profesorem psychologie Milanem Nakonečným. Myšlenkově vycházíme z ‚kulturního pesivismu‘ J. Evoly, R. Guénona či O. Spanglera. Práce se ptá, ale mnohdy neodpovídá. Mnohými výroky může záměrně provokovat, abychom tak vzbudili kritické myšlení čtenáře. Práce není bojem *proti* vědě, technice či kapitalismu, je spíše bojem *za* hodnoty. Svým zaměřením je druhá a třetí část velmi kritická.

V samotném závěru se pokusíme a snaha nabídnout možné východisko z duchovní a kulturní krize. Jakým způsobem můžeme směřovat v přetechnizované společnosti nabízíme právě v závěru práce za pomoci papeže Benedikta XVI.

---

¹ Reale, G. *Kulturní a duchovní kořeny...* s. 27.

I. Kulturní a duchovní kořeny Evropy

1. 1. Řecké prostředí

I. 1. 1. Metodické rozvíjení rozumu

Giovanni Reale otvírá unikátní poklad archaického Řecka: „Z jedinečné ‚teoretické‘ mentality vzešla filosofie, ale i sama věda ve svých nejranějších formách.“² V rámci jazyka dochází k nejvýznamnějšímu předělu. Od *mimeticko-poetického rázu* k *dialektické metodě* která je příznačná pro řecké prostředí.³ Proč je tato změna tak důležitá? Sapir-Whorfova hypotéza praví, že pohled na svět je určen zejména strukturou jazyka, kterým mluvíme. Zmíněná změna zásadním způsobem změnila formu řeči, protože „subjekt se již neidentifikuje s básnickým slovem a přechází k dialektické metodě.“⁴ Významnou měrou přispěli k této změně Sokratés a Platón. „Sokratés předložil abstrakci jako metodu, kterou Platón dovedl k dokonalosti v ‚druhé plavbě‘ (...) z úrovně smyslové na úroveň čistého myšlení, do oblasti logu.“⁵ Řeckým vynálezem je tedy racionalita jako soustavné a metodické rozvíjení rozumu.

I. 1. 2. Zárodečné formy řecké vědy

Řecko přišlo s racionálním používáním inteligence, teoretickým myšlením, které následně umožnilo vznik řecké vědy. Díky soustavnému a metodickému rozvíjení rozumu vznikají nová odvětví systematického zkoumání.⁶ Od věd, které zkoumají určitý výsek jako je astronomie, astrologie či matematika až po ‚vědu věd‘ metafyziku, jež pojímá celek bytí jako takový.⁷ Lze však shrnout, že se řecká věda soustřeďovala pouze na to, co je věčné a nutné. Na příkladu italského filosofa můžeme sledovat podstatu jeho zkoumání. Matematika (geometrie) pochází původně z Egypta, kde zastávala úlohu vyloženě praktickou, např. při stavbě pyramid, na trzích atd., nicméně tyto představy o matematice byly velmi radikálně proměněny na obecnou teorii čísel jakožto čísel, která přichází s Pythagorem a pythagorejci.⁸ A tak opět dochází k rozvíjení rozumu. Zde

---

² Reale, G. *Kulturní a duchovní... s. 57.*

³ Srov. tamtéž, s. 59.

⁴ Tamtéž, s. 60.

⁵ Tamtéž, s. 61-62.

⁶ Srov. tamtéž, s. 68.

⁷ Srov. tamtéž, s. 75.

⁸ Srov. Reale, G. *Kulturní a duchovní... s. 69.*

rovněž platí: „Z úrovně prakticko-empirické na úroveň pojmově-teoretickou.“⁹

I. 1. 3. Člověk a péče o duši

Patočka, jeden z největších českých myslitelů 20. století nám představuje péči o duši, kterou podrobil soustavnému zkoumání. Opět nás navrácí zpět do Řecka k Sokratovi a Platónovi a přináší ojedinělé interpretace velkých filosofů. Co je tedy základem teze, že máme pečovat o duši? V díle *Faidros* od Platóna čteme:

„...nedovedu ještě podle toho nápisu v Delfách poznat sám sebe, proto se mi zdá směšno, když ještě toto neznám, zkoumat cizí věci.“¹⁰

(...)

„Tedy kdo nám přikazuje poznati sama sebe, poroučí nám nabytí poznání o duši.“¹¹

Péče o duši je z evropského hlediska naprosto nezaměnitelná skutečnost. Vychází z řeckého prostředí a prostupuje evropskými dějinami mnohdy subtilně, avšak nezastupitelně. „Patočka přebírá pozdně platónské učení o duši jako samopohybu.“¹² A rozvíjí jej zcela „v duchu fenomenologicko-existencialistické ontologie lidského života jako pohybu lidské existence mezi vzmachem a úpadkem.“¹³ Vzmach tkví v pohybu duše k něčemu, co je věčné a čistě inteligibilní, v posledku k dobru jako nejvyššímu měřítku.¹⁴ Žít v blízkosti dobra by se tedy mělo stát určitým cílem.

Evropa tento plášť vynikající ‚praxe‘ odhodila a vyměnila jej za každodenní prodlévání v bezdouché realitě. Pokles společnosti proto spočívá v opomenutí péče o duši a setrvání v *mit*. Zde již neplatí ‚jsem to co jsem‘, ale ‚jsem to co vlastním‘. Duše má tedy dvě možnosti neustále na zřeteli: „...možnost vypracovat se péčí o sebe sama ve jsoucnu, které je podobné tomu, co je jasné, přesné, stále a trvalé, nebo zanedbávat a rozplynout se v smyslovém světě a tělesné žádostivosti.“¹⁵ Filosofova cesta je jasná. Měl by objevit jedinečnou existenci bytí a pohybem duše pronikat za realitu samu.¹⁶

---

⁹ Tamtéž, s. 69.

¹⁰ Tamtéž, s. 86.

¹¹ Tamtéž, s. 90.

¹² Cajthaml, M. Patočkovo pojetí duchovních ... In *Studia Theologica* 2012:1 s.31.

¹³ Tamtéž, s. 31.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 31.

¹⁵ Tamtéž s. 31.

¹⁶ Srov. Patočka, J. *Evropa a doba* ... s. 88.

1. 2. Křesťanská zvěst

I. 2. 1. Pojetí člověka

Krásou řecké filosofie je rozpracování hlubokého filosofického a vědeckého bádání. Řecká filosofie nám zanechala ohromný odkaz, nicméně nerozvinula pojem *osoby* jako *individua*. Podnět vychází z židovské tradice Starého zákona, který později rozvíjí křesťanská teologie. Člověk je oproti řeckému prostředí vnímán jako něco unikátního. Ve Starém zákoně je člověk nazýván Božím obrazem: „*Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem.*“¹⁷

Boethius, křesťanský filosof a teolog jako první definuje pojem *osoby*: „*individuální substance rozumové přirozenosti.*“¹⁸ Tato definice byla později rozvinuta Tomášem Akvinským, který ponechává tři hlavní rysy definice osoby. Totiž: „*subsistenci, rozvažování a individualitu.*“¹⁹ Poslední z uvedených je pro Tomáše velmi důležitá, neboť *individualita* člověka vychází z jeho tělesnosti.²⁰ „*Osoba je hypostaze vymezená vlastností příslušnosti k důstojnosti.*“²¹ Termínu ‚hypostaze‘ odpovídá ‚první substance‘.²² Substance je tedy to, co jest o ‚sobě‘, ergo to, co existuje ‚samostatně‘ - individuálně. „*Osoba je tedy něco jednotlivého, v prvé řadě substance, a to substance rozumové přirozenosti.*“²³

Reale nadále upozorňuje na značné změny v chápání *těla*. U Platóna bylo tělo ‚hrobem‘ duše.²⁴ Avšak v novém zákoně apoštol Pavel ideu těla naprosto převrací. „*Lidská těla jsou údy Kristova těla - chrám páně.*“²⁵ Považuje tedy tělo za něco posvátného, čímž mu přisuzuje roviny dříve netušené.

I. 2. 2. Křesťanství jako základ evropské duchovnosti

Člověk je sám sobě otázkou, naráží na své vlastní hranice a celým svým srdcem touží po nekonečném. Bůh se stává překročením, konečným cílem a smyslem života. „*Bůh, který je obrácen k člověku, sám je osobní a zaměřený na osobu.*“²⁶ Bible symbolickým jazykem osvětluje vztah člověka s Bohem. Považujeme za velmi důležité odcitovat slova B. Pascala, jenž bravurně vystihuje ‚křesťanského‘ Boha:

„...*Bůh Abrahámův, Bůh Izákův i Bůh Jákobův, Bůh křesťanů je Bůh lásky a útěchy; je to Bůh, který naplňuje duši a srdce těch, kteří jsou jeho; je to Bůh,*

¹⁷ Gn 1,27.

¹⁸ Boethius, *Teologické traktáty* s. 34-35.

¹⁹ Machula, T. Pojem ‚Osoba‘ u Tomáše... In: *Česká tomistická psychologie* s. 321.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 322.

²¹ Tamtéž, s. 331.

²² Tamtéž, s. 327.

²³ Tamtéž, s. 331.

²⁴ Srov. Reale, G. *Kulturní a duchovní...* s. 99.

²⁵ Tamtéž, s. 99.

²⁶ Benedikt XVI. *Úvod do křesťanství*, s. 67.

*který jim dává vnitřně pocítit jejich ubohost a své nekonečné milosrdenství; Bůh, který se spojil se samotným základem jejich duše, který ji plní pokorou a radostí, důvěrou a láskou; který je činí neschopnými pojmout jiný cíl než je On sám.*²⁷

Velmi důležitým pojmem pro křesťanství je pojem lásky. Láska se stala etickým imperativem křesťanství, které prohlubuje postava Ježíše Krista. Láska k bližnímu, Bohu a nepřátelům je plynoucím závazkem pro jedince a celou společnost. Písmo k nám promlouvá:

*„Milování, milujeme se navzájem, neboť láska je z Boha, a každý, kdo miluje, z Boha se narodil a Boha zná. Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.*²⁸

S výrokem *„Bůh je láska“* pracuje osobitým způsobem teolog, filosof a psycholog Tomáš Halík. Laické veřejnosti postava velmi dobře známa, avšak v odborném kruhu může vyvolávat jisté kontroverze. Nicméně to postavě Tomáše Halíka neubírá na významu. Je důležité chápat Halíkova slova jaksí v závorkách, nepromlouvá *„suchým“* vědeckým jazykem; vnáší do svého díla lidskost a pochopení a přibližuje svá zkoumání zejména pro osoby, jež hledají *víru v zápase s nevírou*.²⁹ Postava T. Halíka je pro potřeby této práce nezaměnitelná, neboť prostřednictvím jeho díla můžeme nahlédnout osobu, jež věří, ale svou víru neustále problematizuje, ztrácí a opět nachází. Je nám obrazem. Předtím, než vyložíme Halíkův text, připomeňme si, co nám o Bohu a lásce říká Bible:

*„Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoliv, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá.*³⁰

Tomáš Halík pracuje s pojmem následovně: *„Křesťanem se nestává ten, kdo si myslí, že ‚Bůh je‘, nýbrž ten, kdo uvěřil, že Bůh je láska.*³¹ Co si však pod tímto pojmem má člověk představit? Hloubka výrazu je nesmírná, neboť: *„v nejužší souvislosti platí: čím více se člověk dává Bohu, tím bohatěji a hlouběji nalézá také sám sebe. Kdo Bohu všechno obětuje, dostává od Boha všechno.*³²

---

²⁷ Pascal, B. In *Kulturní a duchovní...* s. 113.

²⁸ 1 J 4,7–8.

²⁹ Srov. Halík, T. *Vzdáleným na blízku*.

³⁰ 1 K 13,4.

³¹ Halík, T. *Chci abys byl*. s. 51.

³² Tamtéž, s. 54.

Ježíš, ‚zakladatel‘ křesťanství nás upomíná:

„Slyš Izraeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný pán; miluj Hospodina, Boha svého, z celého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly!“

(...)

„Miluj bližního jako sám sebe!“ Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou silou svého bližního jako sebe sama.“³³

Tento výrok je v současné společnosti poněkud zapomenutý. Halík dále postupuje a pro svou argumentaci přebírá slova Mistra Eckharta, který si z listů apoštola Pavla vypůjčil rozlišení ‚vnitřního‘ a ‚vnějšího‘ člověka.³⁴ Tato slova mystik Eckhart nadále rozvíjí: ‚vnější člověk má ‚vnějšího‘ Boha a ‚vnitřní‘ člověk zná ‚vnitřního‘ Boha. ‚Boha nad Bohem‘ - hlubinu božství přesahující zbožné představy.“³⁵ ‚Vnější‘ člověk je člověkem, kterého nejlépe charakterizuje sloveso *mit*. Neustálé chtění je chlebem jeho ‚duchovního života‘. Oproti tomu ‚vnitřnímu‘ člověku je vlastní sloveso *být*.³⁶ Býti v jakém slova smyslu? Mistr Eckhart tvrdí: *„je třeba nic nemít, nic nevědět, nic nechtít, nebýt nic a vědět že toto nic je Bůh.“³⁷* Odevzdáním se do rukou Božích, pochopení, že prach jsem a v prach se obrátím. Jsem pouhé nic a každodenní bojůvky mého pyšného ega pozbývají zřetele. Za pomoci moderní psychologie jako interpretačního jazyka se Halík postupně dostává na pole křesťanské mystiky. Pokud pozapomeneme na naše ego, můžeme určitým meditačním usebráním nahlédnout *„hlubší já“*.³⁸ Tento přístup najde zastánce spíše v moderní psychologii, zejména u C.G. Junga, který tuto ideu rozpracovává například v díle *Tajemství zlatého květu*.

Bylo by mylné považovat výše uvedené jako ‚návod‘ pro nalezení Boha, tento úryvek spíše otevírá nové možnosti porozumění fenoménu za pomoci moderní psychologie. Můžeme Halíka, potažmo Junga, obvinít z jisté psychologizace náboženského fenoménu: *„pokud by Jung skutečně měl v úmyslu nahradit Boží zjevení vynořením z kolektivního nevědomí, a tak zaměnit Boha s nevědomím. Právě naopak: ‚to, že na nás božství působí, můžeme zjistit jen prostřednictvím psýché, přičemž ale nejsme s to rozlišit, zda tyto vlivy přicházejí od Boha nebo z nevědomí, to znamená, že se nedá zjistit, zda Božství a nevědomí jsou dvě rozdílné. V obou případech jde o hraniční pojmy pro transcendentální obsahy.“³⁹* Odhlédneme-li, od nepřesných teologických axiomů, jsme nuceni brát dílo C.G. Junga poněkud vážně.⁴⁰

³³ Mk 12,29–31.

³⁴ Srov. Halík, T. *Chci abys byl*. s. 72.

³⁵ Halík, T. *Chci abys byl* s. 72.

³⁶ Srov. tamtéž, s.72.

³⁷ Tamtéž, s.73.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 82.

³⁹ Skalický, K. *V zápase s posvátnem...* s.107.

⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 115.

I. 2. 3. Otázka po smyslu

Jaký to vše má ale smysl? Člověk se neustále ptá po smyslu života. S jakým cílem mám žít? Skrze jiné a pro jiné nebo snad pro Boha? Na tyto otázky hledají odpověď židovský teolog Lapide společně s psychoterapeutem V. Franklem. Kniha je jedinečným výrazem člověka, který tváří v tvář smrti neztratil lásku z dohledu a dokázal odpustit nepřátelům. Frankl zažil mnohé útrapy vprostřed lidské bídy, avšak poznamenal, že ve chvíli, kdy člověku nezbývalo už naprosto nic, stále ještě působila láska jako záchranná kotva.⁴¹ Podstatou textu je jisté vyjítí ze sebe-sama, niterné dávání se, jak jsme o tom pojednávali již v textu T. Halíka.

Láska, o které chceme pojednávat, je pravým opakem lásky egoistické, která chce vlastnit a stává se láskou poněkud patetickou. Jak mohu milovat? „Člověk je bytost dialogu, která potřebuje Ty k tomu, aby se stala Já.“⁴² Z čehož nám vyplývá, že „být člověkem znamená být záměrně nasměrován na jiné bytí, na lidské spolubytí.“⁴³ Teprve tehdy mohu mluvit o lásce obětavé, jež se zmocňuje a která se obětovává. Od lásky, která chce vlastnit k lásce jako aktu z vůle.

Lapide si pokládá otázku: „Co je však ono, co ve mně probuzuje chvění, ono které ve mě nechává modlit?“⁴⁴ Jednou z odpovědí může být Bůh jako aspekt, který mě povolává, abych se stal tím, kým jsem.⁴⁵ Odpověď je jedinečným výrazem pro ty, kteří hledají Boha a on k nim nepromlouvá. Můžeme jen povzdychnout: „Bože, kde jsi? Padám před Tebou na kolena a prosím o odpuštění.“

Vprostřed životních útrap dotkněme se ran: „nemohu věřit dokud se nebudu dotýkat ran, utrpení světa - neboť všechny bolestné rány všechna bída světa a lidstva jsou rány ‚Kristovy‘.“⁴⁶ Víra, která by chtěla zavřít oči před lidským utrpením, před nesmírnou bídou světa, je vírou iluze.⁴⁷ Je třeba nemít v hledisku jen sebe sama, ale celé společenství.

Vrátíme-li se k původní otázce po smyslu, můžeme už jen lakonicky odpovědět: tato otázka je naprosto zbytečná, po smyslu života se nesmíme ptát. „Důležitá je vůle po smyslu, neboť my jsme ti dotazovaní, život je ten, kdo se táže.“⁴⁸

---

⁴¹ Srov. Frankl, V., Lapide, P. *Bůh a člověk hledající smysl*. s. 46.

⁴² Tamtéž, s. 83.

⁴³ Tamtéž, s. 85.

⁴⁴ Tamtéž, s. 58.

⁴⁵ Srov. tamtéž. s. 73.

⁴⁶ Halík, T. *Co je bez chvění, není pevné*. s. 37.

⁴⁷ Srov. tamtéž.

⁴⁸ Frankl, V. E., Lapide, P. *Bůh a člověk hledající smysl* s. 90.

I. 3. Vědecko-technická revoluce a její následky

I. 3. 1. Předmluva

Na straně jedné věda zaznamenala velké změny, přesněji řečeno přebrala myšlenkovou formu Řeků a na straně druhé docílila k *aplikaci matematicko-experimentální metody*, která představuje skutečnou revoluci v přírodních vědách.⁴⁹ Zrodila se nová moderní věda formující Evropu, která předala své dědictví celému světu. Abychom pochopili, co se stalo, je nutné si připomenout několik následků vědecké-technické revoluce. Idea pokroku je bohužel poněkud ve stínu některých následků.

I. 3. 2. Scientismus

Věda s sebou přináší nové poznání, které se zakládá jen na empiricky měřitelných datech - jako by vše, co není založeno na empirii, nemělo žádnou výpovědní hodnotu.⁵⁰ Věda má velmi důležité praktické využití, jako je například moderní medicína, jen je důležité, aby se nestala jediným výkladovým principem světa.

I. 3. 3. Zapomenutí pojmu osoby a Boha

Od dob osvícenství existuje názor, že církev je něco „zastaralého“, ba dokonce překonaného.⁵¹ Evropa byla postavena na jedinečné duchovní tradici, která v běžném životě postupně začala hrát čím dál tím menší roli. Člověk ztratil objektivní výklad, společně závazný, dogmatický obsah a transcendentní se přeneslo do privátní sféry.⁵² Pokud si nepodržíme hodnoty, které stojí nad námi samotnými, může se jedinečný evropský odkaz zhroutit. „*Hodnoty jsou jako pyramida, jejímž vrcholem je Bůh a božské, které všechno řídí. Zrušíme-li Boha, zruší se všechny hodnoty krok za krokem a nastanou všechny následky.*“⁵³ Postupně dochází k racionalismu, který vrcholí v ateismu a jeho víře ve stát jako nejvyšší dobro.

Zapomenutí pojmu osoby souvisí se zapomenutím pojmu Boha, neboť jsme se nevědomky stali oběťmi nihilismu.⁵⁴ Člověk se svým rozumem postavil na roveň Boha, a tím rozpustil veškeré hodnoty.

I. 3. 4. Odcizení

Technika a změna hospodářského systému vytváří podstatnou sérii změn. Dokáže se však člověk vyrovnat se změnami v jeho životě? Ústředním problémem pro psychologa a sociologa E. Fromma se *stává fenomén odcizení, jako určitý druh zkušenosti, ve které dotyčný zakouší sebe*

⁴⁹ Gadamer, H.G. In *Kulturní a duchovní kořeny...* s.119.

⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 121-122.

⁵¹ Srov. Benedikt XVI. *Křesťanství na přelomu tisíciletí* s. 115.

⁵² Srov. tamtéž, s. 115.

⁵³ Reale, G. *Kulturní a duchovní...* s. 109.

⁵⁴ Srov. tamtéž.

*samého jako cizince.*⁵⁵ Zmechanizováním a zrutinováním práce se lidská bytost poněkud vyprazdňuje. Práce by neměla být cílem, ale prostředkem, kterým se dávám - aktivně tvořím.

Začali jsme sloužit práci a ta se nám v mnohých případech stává ‚drogou‘. Člověk *„se stal majetkem toho, co sám stvořil, takže už nevlastní sebe samého.“*⁵⁶ Pokud nevlastní sebe, jeho jedinečná lidská hodnota mizí. Přetechnizovaná společnost se bez moderních výtěžků neobejde. Do jaké míry jsou potřeba? Jestliže práce nevychází z nás samotných, není projevem svobodné vůle bytosti, a tudíž ani nemůže plnit svůj tranzitivní úkol. *„Odcizení v naší moderní společnosti je takřka totální, poznamenává vztah člověka k vlastní práci, k věcem, jaké spotřebovává, ke státu, ke svým bližním i k sobě samému.“*⁵⁷

Nastupují před nás dva zásadní projevy odcizení. Jedním z projevů odcizené kultury je *byrokracie*, *„neboť v důsledku velikosti spravovaného aparátu a z toho plynoucí abstrakce je byrokrat ve vztahu k lidem v naprostém odcizení.“*⁵⁸ O vztahu byrokracie a dnešní Evropy pojednáme v oddíle o evropské Ústavě. Druhým z projevů je všudypřítomný proces *konzumu*.⁵⁹ Odcizený člověk je velmi nešťastný tvor a konzumem se snaží nahradit pocit štěstí. Ostatně už samotná reklama slibuje po zakoupení ‚toho a onoho‘ výrobku znovunabytí pocitu štěstí. Konečným důsledkem je nesvobodný spotřebitel s cílem prodat sám sebe na trhu se ziskem.⁶⁰ Člověk bez možnosti tvůrčí práce se stává pouhým rutinním ‚strojem‘ plnícím požadavky jiných. Toto *„zrutinování života má za následek vytěsnění základních problémů lidské existence z vědomí.“*⁶¹

I. 3. 5. Oblast sociálních interakcí

Industrializace poznamenává mezilidské vztahy. Hromadné využití stroje mělo za následek ‚odsun‘ práce do továren. Důsledek je poněkud nedozírný pro vztah mezi rodičem a dítětem. *„Pracoviště bylo odtrženo od rodinného života a dítě již nemůže bezprostředně pozorovat otce při práci, a uniká mu tak nejdůležitější otcova sféra.“*⁶² A tak otec samotný, jenž ztratil vztah k vlastní práci, přenáší svá nevědomá přání na syna.⁶³ Dítě vnímá nevědomá přání otce, jako otcovu přísnost, které je odplatou za agresivní přání namířená proti němu.⁶⁴ Dítě nezakusí primární důvěru a později nenalézá žádné místo v životě. Takto destruktivní nevědomá přání ničí bazální vztah mezi synem a otcem. Syn nemá šanci kompenzovat svou

⁵⁵ Fromm., E. *Cesty z nemocné společnosti...* s.111.

⁵⁶ Tamtéž, s. 115.

⁵⁷ Tamtéž, s. 114.

⁵⁸ Tamtéž, s.116.

⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 121.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 125.

⁶¹ Fromm., E. *Cesty z nemocné společnosti...* s. 132.

⁶² Mitscherlich, A. *Společnost bez otců* in: *Revue prostor* s. 168.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 169.

⁶⁴ Srov. tamtéž.

agresivitu a nepocituje pozitivní vlastnosti otce.⁶⁵ Vzdáváme se tak jedinečného spojení mezi otcem a synem. Z čehož Mitscherlich vyvozuje: „život [syna] určují výhradně krátkodobé cíle a okamžité potřeby, které je možno v rychlém sledu střídat. Konformní a spotřební mentalita se do něj vtiskuje od dětství. Dřív nebo později se z něj vyklube **prototyp technického progresisty pohrdajícího vlastním otcem. Ten už nestojí o žádný vnitřní ‚vývoj‘.**“⁶⁶

I. 3. 6. Věda a technika přináší problémy

Věda plodí mnoho usnadnění, ale zároveň přináší do života člověka mnoho problémů. Reale si vybral za příklad automobil. My si vybíráme mobil jako přístroj nám vlastní. Typický průmyslový výrobek propojující několik moderních technologií najednou. Mobilní telefon je nesmírně užitečný. Spojuje nás s celým světem, nejen za pomoci mobilního signálu, ale dnes čím dál tím více i za pomoci internetu. Poskytuje nám komfort být vždy ‚online‘ - na dosah pro rodinu, přátele, ale i v případě nouze.

Druhá strana mince je poněkud vážná. Dnes můžeme již s jistotou mluvit o závislosti na mobilních přístrojích, která se léčí podobně jako závislost na alkoholu. Fenomén mobilního telefonu má širší hlediska. Stal se výborným prostředkem pro konzumní společnost. Koupit si nejnovější telefon jakmile se objeví nový model na trhu je v západní společnosti naprosto běžná věc. Situace dochází tak daleko, že např. ‚jablková‘ subkultura naprosto propadá mánii. Čekat hodiny před obchodem a navíc zaplatit výši jednoho platu přece není vůbec problém. Na místo toho, aby telefon sloužil nám, sloužíme my jemu. Osoba bez telefonu jako by neexistovala.

U moderních technologií se ještě chvíli pozdržíme. Televizní přístroj nás informuje o dění na celém světě prostřednictvím ‚chytlavých‘ obrazů. Vinou televizi bohužel „*dochází k atrofizování naší schopnosti chápat.*“⁶⁷ Nejprve se zamysleme, jak k ní dochází. „*Potíž je právě v tom, že televize převrací přirozený postup od smyslového vjemu k rozumovému pojmu na úroveň prostomyslného zrakového zírání.*“⁶⁸ V jaké míře ničí televize schopnost dynamičnosti?

„*Videokracie vytváří masu nevlastních mínění, která zdánlivě posilují, ale v podstatě vyprazdňují demokracii jakožto vládu mínění. Televize se líbí jako hlásná trouba veřejného mínění, ve skutečnosti je však jen ozvěnou svého vlastního hlasu.*“⁶⁹

---

⁶⁵ Srov. tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž, s. 167.

⁶⁷ Sartori, G. Tamtéž, s. 35.

⁶⁸ Tamtéž, s. 36.

⁶⁹ Sartori, G. Tamtéž, s. 133.

Místo toho, aby byla televize hlídacím psem demokracie, se postupně stává jejím hrobařem. Původem rakouský filosof Karl Popper dodává:

„Demokracie spočívá v tom, že má politickou moc pod kontrolou. To je její podstatný rys. V demokracii nesmí existovat žádná nekontrolovaná politická moc. Televize se ovšem stala obrovskou politickou mocí, dalo by se dokonce říci nejdůležitějších ze všech politických sil, jako by tu hovořil sám Bůh. Televize se stala pro demokracii příliš velkou mocností. Jestliže neskončuje se zneužíváním této moci, pak žádná demokracie nepřežije.“⁷⁰

II. Krize demokracie

II. 1. Slovo úvodem

K úvaze o krizi demokracie nás vyprovokovala nejen diskuse, ale taktéž i článek *Ztráty a nálezy* Milana Nakonečného. Z textu na nás přímo dýchá zklamání člověka, který přečkal fašismus i komunismus a s velkými nadějemi v demokracii vklouznul do světa všežravého kapitalismu. Nakonečný sám poněkud provokativně dodává, že praxe některých „demokratů“ je komunismus v bleděmodrém⁷¹. Člověk je pouze držen v „šachu“ jinou formou strachu. V nadcházejícím textu budeme hledat příčinu krize demokracie.

II. 2. Demokracie na prodej

Do jaké míry můžeme slova *demokracie na prodej* brát vážně? Pokud přijmeme analýzu britské ekonomky Noreen Hertzové jedním z velkých hráčů na poli vyprazdňování demokracie se stává vzrůstající závislost vlád na byznysu. Euro-americká společnost dosáhla zjevného blahobytu, nicméně začal převažovat model, který nahradil morálku vírou v tržní mechanismus, což nás může v posledku stát možná více, než jsme si vůbec ochotni připustit.

V 70. - 80. letech dochází ke zlomu a začíná převládat extrémní verze kapitalismu *laissez-faire*.⁷² V rámci nově zformované Nové pravice se vynořují zastánci volného trhu, jako je Margaret Thatcherová a Ronald Reagan, s poněkud nepřátelsky laděnými konotacemi vůči koncepci státních zásahů.⁷³ Postupně dochází k odprodeji veřejného majetku do soukromých rukou a všudypřítomný „kapitalismus volného trhu vykrmil nadnárodní společnosti natolik, že svou velikostí konkurují mnohým národním státům.“⁷⁴ Jestliže soukromé společnosti narostly do obřích rozměrů, jakým způsobem se můžou vlády menších či rozvojových států vyrovnávat s jejich cíli?

⁷⁰ Popper, K. tamtéž, s. 134.

⁷¹ Nakonečný, M. *Ztráty a nálezy* In *Hlavou o zed'* s.

⁷² Srov. Hertz, N. *Plíživý převrat...* s. 26.

⁷³ Srov. tamtéž, s. 30.

⁷⁴ Tamtéž, s. 46.

Nakolik odprodej veřejného majetku slouží společnosti a na kolik několika málo „vyvoleným“? Jistě se najdou tací, kteří budou argumentovat, že blahobyť Západu jenom roste, ale za jakou cenu? Rostoucím ekonomickým liberalismem se mohou nadnárodní korporace libovolně prosazovat. Dokonce od státu dostávají výhody v naději, aby korporace neodešli za levnější pracovní silou.⁷⁵ Práva lidí (nejen) v rozvojových zemích skomírají.

Noreena Hertzová konstatuje: „*Vyhodnocují-li vlády obchod, sankce nebo lidská práva čistě podle ekonomických a nikoliv etických hledisek, neberou vůbec na zřetel zájmy obyvatel těchto zemí a zároveň nerespektují ani zájmy svých vlastních občanů. Řídíme-li se tím, co si přeje byznys nebo trh, ignorujeme základní pravidlo demokracie, podle něhož má politika dělat to, co chtějí občané.*“⁷⁶

a zároveň poukazuje na jednom z možných příkladů:

„*Uvalení sankce spočívá v posouzení, jestli budou nebo nebudou poškozeny zájmy korporací té země, jež o uvalení uvažuje. Jak jinak si lze vysvětlit, že Spojené státy byly ochotny zakázat nové investice pro Barmu, kde americký byznys nemá prakticky žádné zájmy, a na druhé straně nevalily sankce na Čínu? Zřejmě nelze očekávat zásadovost od země, která na mezinárodní scéně káže o lidských právech, avšak ignoruje zprávy o porušování lidských práv ve vlastních věznicích?*“

(...)

„*Zájem Američanů o lidská práva je jenom pláštíkem, pod nímž se skrývají ekonomické zájmy.*“⁷⁷

Toto tvrzení ve světle skutečnosti je možno podpořit jiným argumentem:

„*Do roku 1997 podporovalo USA diktátorský režim Tálibánu v Afghánistánu, přestože Tálibán nedodržel základní lidská práva, tvrdě utlačoval ženy, prováděl veřejné popravy a zastával nesmiřitelně fundamentalistické postoje. Z velké části tomu bylo proto, že americká ropná společnost Unocal podepsala s Tálibánem smlouvu na vybudování plynovodu v hodnotě 2 miliard dolarů a ropovodu za 2,5 miliardy dolarů.*“⁷⁸

S tím, jak začaly korporace růst, dostávaly se do stále silnějšího vztahu s veřejnými činiteli. Politik musí zaujmout voliče a dostat se do jejich povědomí, k čemuž potřebuje peníze. V závislosti na finanční zátěži je potřeba čím dál tím více peněz. Podle Hertzové jsou to právě korporace,

---

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 71.

⁷⁶ Hertz, N. *Plíživý převrat...* s. 91.

⁷⁷ Tamtéž, s. 86.

⁷⁸ Tamtéž, s. 86.

keré přidávají na volební období, což nebude nejspíše zadarmo.⁷⁹ Dostáváme se k velmi zajímavému vztahu (soukromý-veřejný). Jako podnět k přemýšlení lze uvést například příspěvek banky JP Morgan Chase policii města New Yorku ve výši 4,6 milionu dolarů v průběhu protestů Occupy Wall Street.⁸⁰ Za zmínku stojí jen to, že JP Morgan Chase byla obviněna za podvod s cennými papíry, což se právě stalo ‚trnem v oku‘ sdružení Occupy Wall Street. Zde zanecháme analýzy Hertzové, abychom se k ní na konci oddílu opět vrátili.

Srovnáme-li knihu *Plíživý převrat* s knihou bývalého německého kancléře H. Schmidta *Sebezáchova Evropy*, docházíme k velmi podobným závěrům. Evropa nezabránila přesunu mnohých velkých finančních ústavů do malých států, většinou ostrovních, kde neexistují fungující kontrolní orgány, a ztratila tak dohled nad bankami.⁸¹ Banka je samozřejmě korporace jako každá jiná. Velmi důležitým globálním hráčem je i Mezinárodní Měnový Fond. Schmidt pochybuje o jeho poli působnosti, a to z jednoho prostého důvodu: „*při četných pomocných akcích MMF vydělali především zahraniční soukromí dodavatelé kapitálu. Obdrželi příslušné úroky nebo splátky v tvrdé měně, zatímco stát, který se ocitl v krizi, stěží dostal nějaké peníze k volnému použití. Zpravidla to netrvalo dlouho, než musel být příslušnému státu odpuštěn celý zahraniční dluh, nebo alespoň jeho část – a to k tíži daňových poplatníků těch průmyslových států, které MMF financují.*“⁸²

Z všeobecného hlediska je nicméně důležité:

*„Daleko více pohoršující a zároveň nebezpečnější je však postupná koncentrace světové hospodářské moci v rukou několika málo finančních manažerů v čele soukromých bank, fondů a investičních ústavů činných po celém světě.“*⁸³

Co můžeme z výše uvedených argumentů usoudit? Ekonomie se oprostila od hodnot, které si musela Evropa složitě vybojovat, z čehož vyplývá, že dochází k zneužití moci a jediným cílem se stala maximalizace zisku. Oproštění od solidarity člověka k člověku je právě onou cenou, kterou musíme zaplatit. Obdobným způsobem se vyjadřuje i ctihodný papež Benedikt XVI. v encyklice *Caritas in Veritate*: „*světové bohatství v absolutních číslech roste, ale nerovnosti se zvětšují. Mezi těmi, kdo*

---

⁷⁹ Srov. tamtéž, s. 112.

⁸⁰ JP Morgan Chase, dostupné z [www](http://www.jporganchase.com/corporate/Home/article/ny-13.htm):

<http://www.jporganchase.com/corporate/Home/article/ny-13.htm>

⁸¹ Schmidt, H. *Sebezáchova Evropy* s. 42.

⁸² Tamtéž, s. 44.

⁸³ Tamtéž, s. 49.

nerespektují lidská práva pracujících, nacházíme velké nadnárodní společnosti i místní podniky.“⁸⁴ V jaké pozici se nachází Česká Republika?

II. 3. Česká Republika jako docela jiný prostor?

V dnešní době je hojně diskutované téma krize demokracie. Domníváme se, že v případě České Republiky není již možné mluvit o krizi demokracie, nýbrž spíše o ‚pseudodemokracii‘. Politická ‚kultura‘ České Republiky poskytuje tolik materiálu, že není ani nutné hledat hluboko v paměti. Přesto se o to pokusíme, neboť jak píše Nakonečný: *„Ve skutečnosti to, co se zadními dveřmi vkradlo do života českého lidu, je pseudodemokracie se všemi svými přirozenými důsledky: nesmírnou mírou korupce, zločinností nejodpornějšího druhu, politikařského pokrytectví (...) Spolu s touto pseudodemokracií vtrhl do prostoru českého státu nejprimitivnější všežravý kapitalismus (Praha je jediným z evropských měst, kde jsou zprivatizovány i veřejné záchodky), který sociálně bezohledné vykořisťování vydává drze za nezbytné reformy.“*⁸⁵ V mnohých případech si poslanci určují pravidla podle momentálních potřeb, podle principu, že *„demokracie má jasná pravidla, nejasné výsledky“, se tak dostáváme k principům nedemokratickým - nejasná pravidla, jasné výsledky.“*⁸⁶

Položme si základní otázku: *„Můžeme vůbec ještě hovořit o politických stranách?“*⁸⁷ Tajná nahrávání, uplácení, vydírání, výhrůžky - to je prostředí, ve kterém se pohybuje naše politika.⁸⁸ *„Jde o ‚stranu-podnik‘, stranu, která je od počátku budována jako firma.“*⁸⁹ Takové praktiky jsou vhodnější spíše pro mafiánské prostředí, nežli pro parlamentární demokracii. Pokud ‚politické‘ subjekty vstupují s kapitálem na politickou scénu za účelem zisku, není možné abychom se domnívali, že taková strana bude hájit zájmy občanů. Považujeme za důležité uvést příklad Vladimíry Dvořákové, abychom pevně vykreslili v jak tíživé situaci se Česká Republika nachází. Kauza Olovo je velmi dobrým příkladem. Cílem ‚politického‘ boje bylo *„vytvoření a šíření zvláště nechutného materiálu na ministryni školství Petru Buzkovou.“*⁹⁰

Je zřejmé, že výčet kauz je českému čtenáři pouhým nošením dříví do lesa, nicméně uvádíme alespoň pouhý výsek, který (ne)přímo zasáhl každého občana České Republiky: spojení veřejné moci s organizovaným zločinem (kauza soudce Jiřího Berky, Berdychův gang), rozsáhlá korupce

⁸⁴ Benedikt XVI. Caritas in veritate... s. 29.

⁸⁵ Nakonečný, M. Ztráty a nálezy in: *Hlavou zed' neprorazíš* s. 43.

⁸⁶ Dvořáková, V. *Rozkrádání státu* s. 21.

⁸⁷ Tamtéž. s. 60.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž, s. 56.

⁹⁰ Tamtéž, s. 60.

policejních složek, kauza ‚katarského prince‘, soudy nerespektující soud Ústavní, kauza Poldi, letadla CASA, tunel Blanka, korupce v Dopravním podniku Praha, kauza MUS, korupce v Ústeckém kraji, napadení veřejnoprávní televize policejním komandem. To vše a mnohem více mluví o hluboké bídě a amorálnosti politické ‚kultury‘. O co větší bída padá na náš stát, jestliže aktéři největších ekonomických kauz z dob privatizace se dostávají na svobodu, a dokonce se najdou i tací, kteří odchází s tučným odstupným!

Dále uvedeme dva české případy, které potvrzují slova Noreen Hertzové. *„Ochrana vojenských a muničních skladů, na níž si armáda najímá bezpečnostní agenturu, je stejně absurdní jako chování radnice, jež přes jinou soukromou agenturu údajně testuje integritu svých úředníků. To však odkazuje na mnohem hlubší problém a tím je selhávání státu v těch základních činnostech, jež mu přísluší – zajištění vnitřní a vnější bezpečnosti. V těchto případech jde již skutečně o privatizaci státu. Stát předává své základní funkce soukromým společnostem a ztrácí nad nimi kontrolu.“*⁹¹

Z výše řečeného můžeme vyvodit, že mandát, se kterým poslanec zachází, je naprosto tristní! Mnozí politici jsou spíše *lidem volení lobbisté*.⁹² Vláda předešlá i současná se dostává do pozice s téměř zanedbatelnou podporou, kdy je občany v podstatě nenáviděna. *„Byť se to zdá absurdní, v jistém slova smyslu stále navazujeme na období normalizace, které vyprazdňovalo hodnoty či jakékoli hodnoty cynicky zneužívalo.“*⁹³ Podle právního filosofa Böckenferdeho demokracie stojí na hodnotách, která sama svými mechanismy není schopna vytvořit; pokud neobstojí obrana hodnot, neobstojí ani demokracie.⁹⁴

II. 4. 1. Evropská Ústava

Může nám sloužit Ústava Evropy jako ‚lakmusový papírek‘, který vyznačuje, co se v Evropě právě odehrává? Velmi diskutovaným milníkem evropské Ústavy byla její preambule. Abychom pochopili proč, uvádíme úryvek se slovy:

„Jsme si vědomi toho, že Evropa je kontinent, který je nositelem civilizace, že její obyvatelé, kteří do ní přišli v postupných vlnách na úsvitu lidstva tu postupně rozvíjeli hodnoty, které jsou základem humanismu: vzájemnou rovnost lidských bytostí, svobodu, úctu k rozumu, inspirující se přitom kulturními náboženskými a humanistickými tradicemi Evropy, které

---

⁹¹ Tamtéž, s. 68.

⁹² Nakonečný, M. *Ztráty a nálezy in: Hlavou zed' neprorazíš* s. 42.

⁹³ Dvořáková, V. *Rozkrádání státu* s. 49.

⁹⁴ Halík, T. *Co je bez chvění není pevné* s. 185.

*zůstávají přítomny v jejím dědictví a které ukotvily v životě společnosti
vnímavost pro ústřední roli lidské osoby...“⁹⁵*

Čtenář si jistě uvědomí, že zmínka o křesťanství zde naprosto chybí. Byla nám naservírována velmi plochá definice, která postrádá veškerou hloubku. Slova předsedy ústavního konventu a bývalého francouzského prezidenta jen podtrhují, v jaké situaci se Evropa nachází: „*Evropané žijí v čistě sekulárním politickém systému, v němž náboženství nesehrává žádnou roli.*“⁹⁶

Zřejmě mu nepřišlo na mysl, že Evropa by bez křesťanství nebyla vůbec myslitelná. Evropou se vinulo i tvrzení, že zmínka o křesťanství by urazila mnohé nekřesťany. Což spatřujeme jako velmi povrchní, neboť zde se jedná spíše o historickou skutečnost.⁹⁷ Kdo by měl být vlastně uražen? Muslimové? Právě naopak. Benedikt XVI. dodává: „*Muslimové by se právě mohli cítit uraženi cynismem zesvětitelé kultury, která popírá své základy.*“⁹⁸ Vyzdvihneme taktéž skutečnost, že křesťanství má základy právě v judaismu. „*Odmítnutí odkazu na Boha není projevem nějaké tolerance (...), nýbrž je spíše výrazem přesvědčení, které by chtělo vidět Boha definitivně vymazaného z veřejného života lidstva a odsunutého do subjektivní sféry pozůstalých kultur minulosti.*“⁹⁹

II. 4. 2. Důvody proč neuvést zmínku o křesťanství

Podívejme se na daný problém z druhé strany. Jednalo se o vhodný požadavek? Odborný asistent Masarykovy Univerzity Stanislav Balík poskytuje jednoduchou sumarizaci, při které dojdeme k závěru, že pouze čtyři ústavy odkazují na Boží autoritu (Irsko, Polsko, Německo, Řecko), na křesťanství rovněž čtyři ústavy (Irsko, Polsko, Řecko, Slovensko).¹⁰⁰ Dále upozorňuje na původem českého myslitele R. Preisnera, který již v roce 1980 vyslovil následující myšlenku: „*Křesťanské církve si neuvědomují, že hovoří-li se o spojené Evropě, nemyslí se tím obnova dějinné struktury, která by navazovala na židovsko-křesťanskou kulturu, ale právě naopak o technologicky a byrokraticky propojené státy.*“¹⁰¹ Můžeme za tím vším vidět snahu o ateistický stát? Z této pozice se může jistě Balíkovi zdát, že boj o zmínku Boha v ústavě může být předem prohraný a nešťastný, neboť církve stojí před mnohem důležitějšími otázkami.¹⁰² Nicméně s autorem polemiky nemůžeme souhlasit. Církev by se neměla v tak složitých otázkách vzdávat

⁹⁵ Iist La Republica, In *Kulturní a duchovní kořeny...* s.13.

⁹⁶ Suchý, P. *Evropa a její duchovní tvář* s. 285.

⁹⁷ Benedikt XVI. *Evropa Benedikta z Nursie...* s. 28.

⁹⁸ Tamtéž, s. 29.

⁹⁹ Tamtéž, s. 37.

¹⁰⁰ Stanislav, B. In *Evropa a její duchovní tvář...* s. 178.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 179.

¹⁰² Srov. tamtéž, s. 181.

a to ani na poli diskuse o Ústavě Evropy - zmínka o křesťanství má přinejmenším symbolickou hodnotu.

Velmi podobným problémem může být i sundávání křížů ze stěn školní třídy. Zdá se, že v zájmu povrchní ‚shovívavosti‘ je možné téměř vše. Ptáme se společně s Halíkem: *„Jak je možné, že kříž musí pryč? Zatímco například po Evropě putovala výstava s těly obnažených Číňanů?“*¹⁰³ Touha prodat ‚lacinou šmíru‘ bez jakékoli úcty svědčí jen a pouze o morálním (kulturním) úpadku. Kde je lidská důstojnost? Co přijde příště ve snaze vydělat peníze? Přiznáme se, pro nás není pochopitelné, proč něco s tak hlubokou symbolikou musí pryč, kdežto svlečená těla z kůže zaujmou prostor v soudobé Evropě. Chce-li Evropa pokračovat v liberalismu tohoto typu a chce-li vyprázdnit veškeré hodnoty a nahradit je pouhou senzací, pak se tedy vydáváme na cestu do ‚pekla‘. Západ *„ze svých vlastních dějin vidí teď jen to, co je zavrženíhodné a destruktivní, a není už schopna vnímat to, co je veliké a čisté.“*¹⁰⁴ Pokud si představíme, že křesťanská zvěst je řekou přinášející život Evropě. Co se stane s Evropou pokud koryto řeky vyschne?

III. Krize hodnot - případové krize

III. 1. Úvodní slovo

Položíme si otázku: *„Jste schopni vyrovnat se technickému vývoji po morální stránce?“* Pro zodpovězení otázky provedeme malou odbočku do moderních dějin člověka. Krizi hodnot stavíme do světla světových válek, neboť svou krutostí hravě předčí veškeré předchozí lidské konflikty.

III. 2. 1. světová válka

Zdokonalení techniky a její využití pro vojenské účely posunulo válečná zvěrstva o několik příček výše (níže?). Válka dala vzniknout tankům, plamenometům, puškovým granátům, minometům a v neposlední řadě byla válečná vřava rozšířena také o docela nový rozměr v podobě používání nervového plynu. Co znamenal takový plynový útok v celé jeho šíři si ukážeme na následujícím příkladu: *„Jeden takový útok 19. března 1918 byl zaměřen na St. Quentin, město přeplněné jednotkami určenými pro německou ofenzívu (...), ochranné masky nestačily, plyn byl tak koncentrovaný, že filtry neprocházely žádný kyslík. Nové jednotky, které ráno vstoupily do zasaženého území, našly ulice plné vojáků vykašlávajících poslední zbytky plic.“*¹⁰⁵ Postoj velitelů v taktice vyústil v čirý masakr vojáků. Ti totiž podle příkazů postupovali bitevním polem v hustých

¹⁰³ Srov. Halík, T. *Dotkni se ran* s. 139-140.

¹⁰⁴ Benedikt XVI. *Evropa...* s. 27.

¹⁰⁵ Sheffield, G. *Na západní frontě...* s. 36.

masách, jako by kulometry vůbec neexistovaly.¹⁰⁶ Výsledkem bylo až 17 mrtvých na 1m². Jeden z francouzských vojáků popsal masakr následujícím způsobem: „*velká hromada Němců vypadala jako velký roj včel lezoucích jedna po druhé, ani jeden z nich nestál (...), [vojáci] souvisle pokrývali povrch země (...), spočítali jsme, že jen na tomto místě leží 10 000 mrtvých.*“¹⁰⁷

V souvislosti s tím, jakým způsobem docházelo k otřesení hodnot, přichází na ‚scénu‘ dadaismus se svojí absurditou a odporem k civilizaci. Próza je plná zklámání a skepse, mluví se o ‚ztracené generaci‘. Jedním z literátů zasažených první světovou válkou držitel nobelovy ceny Erich Maria Remarque vykreslil válečná sevření následujícím způsobem: „*Kamaráde, já tě nechtěl zabít. Kdybys sem skočil ještě jednou, neudělal bych to, kdybys i ty byl rozumný. Ale předtím jsi mi byl jenom myšlenkou, kombinací, která žila v mém mozku a vyvola rozhodnutí, tu kombinaci jsem ubodal, teď teprve vidím, že si člověk jako já. (...) Odpusť mi, kamaráde, jak jsi mohl být mým nepřítelem! Kdybychom odhodili tyto zbraně a tuto uniformu, moh bys být právě tak mým bratrem...*“¹⁰⁸ Ač se může Remarquovo pojednání zdát poněkud plytké, vyjadřuje velmi jadrně rozpoložení tehdejší generace.

II. 3. 2. světová válka

Dalším případem duchovní krize je reakce německé mládeže na druhou světovou válku. Německý sociolog Helmut Schelsky německou mládež nazývá *skeptickou*, neboť prošla „*nacistickou indoktrinací a následným prožitkem kolapsu celého systému.*“¹⁰⁹ Nejen nepřítomnost otců, ale i fakt, že otcové šli do války, kde vraždili, způsobuje v německé mládeži zásadní převrat. Německý filosof Karl Jaspers píše: „*Cítíme se dále účastni nejen toho, co se činí v přítomnosti - a tudíž spoluvinni jednáním současníků - nýbrž i souvislosti tradice. Musíme převzít vinu otců. Všichni máme spoluvinu na tom, že v duchovních podmínkách německého života bylo něco, co umožnilo vznik toho režimu.*“¹¹⁰ Vědomí, že v Německu, které dalo světu mnoho velikánů, mohlo dojít k tak krutým zločinům, vyvolává jistě mnoho popudů k přemýšlení. O jakém absolutním nedostatku solidarity člověka s člověkem pojednáváme? Směs nechutné propagandy a teroru nejhrubšího zrna odkrývá nejhlubší zákoutí lidské duše. V pracovních a koncentračních táborech člověk ztratil veškerou lidskou důstojnost, kterou kdy vůbec disponoval.

---

¹⁰⁶ Srov. tamtéž, s. 38.

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 184.

¹⁰⁸ Remarque, E.M. Na západní frontě klid s. 172-3.

¹⁰⁹ Picka, O. *Druhá verze Berlínského...* s. 32.

¹¹⁰ Jaspers, K. *Otázka viny...* s. 51.

III. 2. 3. Komunistický teror

Tím však utrpení zdaleka nekončí, komunistický útlak již dávno vykládal lidská práva podle svého. Jen vinou násilné kolektivizace a násilných odvodů umírá v důsledku hladomoru roku 1932-1933 až 6 miliónů lidí.¹¹¹ Komunistům spáchal nesčetné zločiny, jejichž počet je velmi složitě odhadován. Následkem komunismu zemřelo zhruba: 20 miliónů lidí v Sovětském svazu, v Číně posílá komunismus do hrobu dokonce až 65 miliónů osob, Severní Korea 2 milióny mrtvých, Vietnam 1 milión, a tím výčet usmrčených osob pouze začíná.¹¹² Velmi smutnou roli hraje taktéž střední a východní Evropa, kde hrůzy nacismu vystřídal hrůzy komunistické.

Namísto toho, aby si občané vydechli po válečných hrůzách zpustošené Evropy, dochází k nové formě totalitního státu. Na zodpovězení otázky, jakým způsobem se mělo ubírat „politické“ dění Československa, postačí uvést slova Klementa Gottwalda: *„My jsme stranou československého proletariátu a naším nejvyšším revolučním štábem je skutečně Moskva. A my se chodíme do Moskvy učit, a víte co? My se od ruských bolševiků do Moskvy chodíme učit, jak vám zakroutit krky. A vy víte, že ruští bolševici jsou v tom mistři!“*¹¹³

Pro doplnění předešlé úvahy, nesmíme opomenout jeden základní fakt. V samotném závěru druhé světové války na „scénu“ opět přichází nový „fenomén“ atomová bomba. Vyhozením atomové bomby nad Japonskem dne 6. srpna 1945 bylo zprovozeno ze světa 100 000 lidí během pouhého „mrknutí oka“. Válku nahlížíme v nové rovině. Žádný střet člověka proti člověku, jako by se jednalo o pouhý technický úkol - za příznivého počasí vysadíte bombu na předem určené místo v předem určený čas. Kam zmizela solidarita a morální odpovědnost? Moderní dějiny svědčí o prostém faktu: *„Člověk nebyl schopen vyvinout dostatek morální energie, aby se vyrovnal vývoji technickému.“*¹¹⁴ Rozvoj tedy musí zahrnovat nejen růst technický, ale i duchovní.

---

¹¹¹ Courtois, S. *Říše lágrů* In *Černá kniha komunismu...* s. 187.

¹¹² Tamtéž s. 16.

¹¹³ Bartošek, K. *Střední a východní Evropa...* In *Černá kniha komunismu...* s. 357.

¹¹⁴ Srov. Reale, G. *Kulturní a duchovní...* s. 138.

IV. Závěr

IV. 1. Reflexe

Prvním cílem práce bylo najít hlubší psychologické dopady vědecko-technické revoluce na člověka. Přehled nabízíme pouze schematicky. Došli jsme k dvěma stanoviskům: 1) Zmechanizování a zrutinování práce mělo za následek vytěsnění základních problémů lidské existence z vědomí. 2) Odsunutím práce do továren vzniká nevědomí konflikt v životě rodiče a dítěte. Druhým cílem bylo promýšlení práce G. Realeho: 3) Zde námi zpracovaný text poněkud „pokulhává“. Snažíme se promýšlet knihu *Kulturní a duchovní kořeny Evropy* pouze esenciálně a nezabíháme příliš do detailů. Čtenář, který knihu nečetl, proto může mít problémy s pochopením textu. Třetím tématem bylo nalezení příčiny krize demokracie: 4) Ta spočívá ve vzrůstající závislosti vlád na byznysu.

IV. 2. Ohlédnutí zpět

Podle Realeho Evropa stojí na třech esenciálních principech: Zaprvé *řecká kultura* přinášející racionalitu jako *soustavné a metodické rozvíjení rozumu*. Zadruhé *křesťanská* zvěst s jedinečným pojmem *osoby a Boha*. Zatřetí *vědecko-technická revoluce*, jež přinesla nové poznání a stala se velkou měrou výkladovým principem světa.¹¹⁵ Takovéto převládání materialistického chápání světa mělo za následek vytrácení se Boha ze srdce lidí. Přeneslo Pravdu do privátní sféry a vyústilo v postmoderním relativismu, který rozložil křesťanskou morálku přinášející jedinečné nadčasové hodnoty. Člověk ochuzený o tradiční svět pociťuje duchovní prázdnotu, kterou se snaží všemi možnými způsoby zaplnit, což by se dalo formulovat jako přechod od *být* k *mít*. Takto „postižený“ člověk se odevzdal hmotě a cítí se být „*odcizený sám sobě, vztahům i své práci*.“¹¹⁶ Veškeré konflikty se tak přesouvají do *oblasti sociálních interakcí* a není divu, jak Mitscherlich dodává, že „*člověk již nestojí o žádný vnitřní vývoj*.“¹¹⁷ Z tohoto můžeme usoudit, že je nutné, aby věda a technika opět hrála roli prostředku, avšak ne cíle. „*Morální hodnocení a vědecké bádání musí jít ruku v ruce*.“¹¹⁸ Ostatně o tom, k jakým cílům technika sloužila ve světových válkách, jsme již názorně pojednávali. „*Jedině otevřenost vůči životu je středem pravého rozvoje*“,“¹¹⁹ válka je pravým opakem, je to negace bytí. Rozvoje jakým směrem? Kde začíná a kde končí?

---

¹¹⁵ Srov. Reale, G. *Kulturní a duchovní* s. 20.

¹¹⁶ Fromm., E. *Cesty z nemocné společnosti...* s. 114.

¹¹⁷ Mitscherlich, A. *Společnost bez otců* in: *Revue prostor* s. 168.

¹¹⁸ Benedikt XVI. *Caritas in veritate...* s. 39.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 36.

IV. 2. Nasměrování osvobozené lidské energie

Technika přinesla nebývalý rozvoj, stroje obstarávají nejtvrdější práci. Člověk disponuje novým druhem ‚svobody‘. Fromm dodává, *„osvobození od těžké práce je velkým darem, za předpokladu, že se osvobozená lidská energie věnuje vznešenějším a tvůrčím cílům.“*¹²⁰ Osvobodili jsme se od vnějšího břemene, ale tato ‚svoboda‘ nás opět vede *„spíše k podrobení se výrobním pásům, gigantickým korporacím, vládám namlouvajícím jedinici, že je svobodný, že vše, co se dělá, se dělá v jeho zájmu, že on, veřejnost je skutečným pánem.“*¹²¹ Určující silou společnosti je spíše touha po zisku a moci, než vnitřní touha po transcendentnu. Neredukovali jsme svojí ‚svobodu‘ na ‚svobodu‘ spotřeby? Jak si může člověk zachovat duchovní podstatu, aniž by byl zasažen lákadly jako je bohatství, sláva či pýcha? Jak si má člověk zachovat tvář a žít v bytí? Jakou cestou se může člověk ubírat k Bohu? Docházíme k závěru, že jedinou možnou cestou, kterou se Evropa může ubírat, je oživení tradice, jejíž hnací silou je *rozvoj lásky v pravdě.*¹²² Jedinou možnou spásou a konečným cílem je Bůh. *„Bůh je člověku jedinou zárukou opravdového rozvoje člověka: neboť tím, že stvořil člověka ke svému obrazu, založil i jeho transcendentální důstojnost a posiluje jeho základní tužbu ‚být více‘.“*¹²³

---

¹²⁰ Fromm, E. *Umění být ...* s. 29.

¹²¹ Tamtéž, s. 30.

¹²² Srov. Benedikt XVI. *Veritas in caritate...* s. 9.

¹²³ Tamtéž, s. 37.

LITERATURA

BENEDIKT XVI. *Caritas in veritate. Láska v pravdě. O integrálním lidském rozvoji v lásce a pravdě.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-414-9.

BENEDIKT XVI. *Deus caritas est. Bůh je láska.* Čtvrté vydání. Praha: PAULÍNKY, 2012. ISBN 978-80-7450-043-5.

Boethius, *Teologické traktáty.* Praha: Krystal OP, 2004, ISBN: 80-85929-69-4.

BUBER, M. *Cesta člověka podle chasidského učení.* Olomouc: Votobia, 1994. ISBN 80-85885-08-5.

RATZINGER, J. *Evropa Benedikta z Nursie v krizi kultur.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7195-022-X.

RATZINGER, J. *O víře dnes: Rozhovor s Vittorioem Messoriem.* Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-100-8.

RATZINGER, J. *Úvod do křesťanství.* Brno: Nakladatelství PETROV, 1991. ISBN 80-85247-13-5.

RATZINGER, J. *Evropa: Její základy dnes a zítra.* Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-801-1.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Třetí, podstatně doplněné a přepracované vydání. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1985. ISBN neuvedeno.

CAJTHAML, M. Patočkovo pojetí duchovních základů Evropy. In *Teologické studie*, 2012, roč. XIV, č. 1, s. 30-39.

COURTOIS, S.; WERT, N.; PANNÉ, J.L. a kol. *Černá kniha komunismu: Zločiny, teror, represe.* Praha - Litomyšl: Paseka, 2009. ISBN 80-7185-194-9.

DVOŘÁKOVÁ, V. *Rozkládání státu.* Praha: Universum, 2012. ISBN 978-80-242-3488-5.

FRANKL, V.E.; LAPIDE, P. *Bůh a člověk hledající smysl.* Brno: Cesta, 2011. ISBN 978-80-7295-137-6.

FROMM. *Cesty z nemocné společnosti: Sociálně-psychologická studie*. Praha: EarthSave, 2009. ISBN 978-80-86916-10-1.

FROMM, E. *Umění být*. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0225-9.

HANUŠ, J.; VYBÍRAL, J. (eds). *Evropa a její duchovní tvář: Eseje - komentáře - diskuse*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-071-3.

HALÍK, T. *Chci, abys byl: Křesťanství po náboženství*. Praha: NLN, 2012. ISBN 978-80-7422-177-4.

HALÍK, T. *Dotkni se ran: Spiritualita nelhostejnosti*. Praha: NLN, 2012. ISBN 978-80-7106-979-9.

HALÍK, T. *Vzdáleným na blízku: Vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. Praha: NLN, 2011. ISBN 978-80-7106-907-2.

HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné: labyrintem světa s vírou a pochybností*. Druhé vydání. Praha: NLN, 2012. ISBN 978-80-7422-024-1.

HERTZ, Noreena. *Plíživý převrat: globální kapitalismus a smrt demokracie*. Praha: Dokořán, 2003. ISBN 80-865-6946-2.

MITSCHERLICH, A. *Společnost bez otců jako znamení doby*. In *Revue Prostor*, 2000, roč. 46, č. 2, s. 169-174.

NAKONEČNÝ, M.; MACHULA, T.; SAMOHÝL, J. *České tomistická psychologie: Historie a perspektivy*. Praha - Kroměříž: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-338-7.

NAKONEČNÝ, M. *Ztráty a nálezy*. In *Hlavou zed' 2011: Úvahy nad civilizací a její budoucností*. Praha: Dybbuk, 2011. ISBN 978-80-7438-055-6.

PATOČKA, J. *Evropa a doba poevropská*. Praha: Lidové noviny, 1992. ISBN 80-7106-017-8.

PICKA, O. *Druhá verze Berlínského programu z roku 1971: Konec Adenauerovy CDU?* Druhé vydání. Praha: Dokořán, 2012. ISBN: 978-80-7363-436-0.

REALE, G. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: Za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokratické kultury, 2005. ISBN 80-7325-068-3.

REMARQUE, E. M. *Na západní frontě klid*. Praha: Melantrich, 1929. ISBN neuvedeno.

SEEWALD, P.; RATZINGER, J.S. *Křesťanství na přelomu tisíciletí*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-141-X.

SHEFIELD, G. (ed.) *Válka na západní frontě: V zákopech 1. světové války*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-1879-5.

SKALICKÝ, Karel. *V zápase s posvátnem: Náboženství v religionistickém bádání*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-732-5054-3.

SCHMIDT, H. *Sebezáchova evropy: Perspektivy 21. století*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-561-8.

JPMorgan Chase dostupné z www:

<http://www.jpmorganchase.com/corporate/Home/article/ny-13.htm>

ABSTRAKT

Arbet, P. *Kulturní a duchovní krize Evropy*. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie. Vedoucí práce T. Machula.

Klíčová slova: náboženství, dialog, Platón, Reale, Řecko, kultura, věda, křesťanství, péče o duši, Bůh, láska, smysl, vědecko-technická revoluce, scientismus, pojem osoby, odcizení, skeptická generace, televize, demokracie, kapitalismus, korporace, Česká Republika, privatizace, Evropská unie, válka, práce, svoboda.

Základním rysem práce je připomenutí kulturních a duchovních kořenů Evropy, neboť je na čase, aby si Evropa uvědomila své dědictví v pozici, kdy senachází v hluboké kulturní, ekonomické a zejména duchovní krizi. Evropa stojí na jedinečném odkazu archaického řecka, křesťanství a vědecko-technické revoluci. Práce hledá širší psychologická hlediska. V závěru se snaží najít východisko pro nasměrování jedinečné lidské energie.

ABSTRACT

Arbet, P. *Culture and spiritual crisis of Europe*.

Key words: religion, dialog, Platon, Reale, Greek, culture, science, Christianity, take care of soul, God, love, Halík, meaning of life, science-technical revolution, scientism, conception of person, alienation, sceptical generation, television, democracy, kapitalism, corporation, Czech Republic, privatization, European union, war, work, freedom.

The basic attribute of the work is remind of cultural and spiritual root of Europe, because it's time for Europe to realize it's legacy in a position, where there is a deep cultural, economic and especially spiritual crisis. Europe stands on unique legacy of archaic Greece, Christianity and scientific-technical revolution. The work looks for wide psychological perspective. In the end we are trying to find a way to route the unique human energy.